

OUR COMMON FUTURE: RAPPORT VOL TEGENSTRIJDIGHEDEN

Aan het begin van de jaren zeventig werd de wereld opgeschrikt door de publicatie van het rapport van de Club van Rome.

Een aantal vooraanstaande wetenschappers voorspelde rampzalige ecologische ontwikkelingen.

Na enige jaren was de commotie voor-

bij, en het duurde tot eind jaren tachtig voordat milieuproblemen op wereldschaal weer ruime aandacht kregen. Het Brundtland-rapport droeg in sterke mate bij aan het mobiliseren van de publieke opinie.

De term duurzame ontwikkeling is een begrip geworden, alhoewel niet ieder-

een het eens is over de achterliggende vooronderstelling dat economische groei noodzakelijk is.

In onderstaand artikel wordt de inhoud van het rapport samengevat, waarna R. Hueting op de tegenstrijdige doelstellingen wijst, die in het rapport te woord zijn.

In 1987 verscheen het gezaghebbende rapport *Our Common Future*. Dit rapport werd geschreven door de 'World Commission on Environment and Development', een speciale commissie van de Verenigde Naties bestaande uit vertegenwoordigers uit 'ontwikkelde' en 'derde-wereld'-landen. Het wordt ook wel het Brundtland-rapport genoemd, naar de voorzitter van de commissie, de Noorse premier mevrouw Gro Harlem Brundtland.

De ontwikkeling waarbij steeds meer mensen steeds armer worden en tegelijkertijd de kwaliteit van het milieu achteruit gaat, vormt de belangrijkste bedreiging voor de mensheid, zo wordt in het rapport geconstateerd. Wat zal een verwachte verdubbeling van de wereldbevolking en een vervijf- of zelfs vertienvoudiging van de economische activiteiten om die wereldbevolking aan ons westerse welvaartspeil te helpen, voor gevolgen voor het milieu hebben? Volgens het Brundtland-rapport vormen de milieucrisis, de energiecrisis en de ontwikkelingscrisis een geheel. Geen van deze crises kunnen zelfstandig worden opgelost. Alleen een aanpak van alle drie problemen tegelijk kan voor een oplossing zorgen. De wereldeconomie en de wereldecologie raken volgens de commissie steeds nauwer met elkaar verbonden. Bovendien is het zicht op hun onderlinge relaties veranderd. Voorheen waren het vooral de desastreuze gevolgen van economische groei voor het milieu waar de aandacht op gericht was. Maar nu begint men ook de kwalijke gevolgen van de milieuvermietiging voor de economie te begrijpen.

De commissie vindt dat economische groei nodig is om de bittere armoede en de milieucrisis te kunnen bestrijden. Zij ontwikkelde daartoe het doel van 'duurzame ontwikkeling'. Dit is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van vandaag,

DUURZAME ONTWIKKELING

KEESJAN DEELSTRA

zonder daarbij het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien, in gevaar te brengen. Het gebruik van de aanwezige hulpbronnen, de

Windmolens: horizonvervuiling?
Foto: Martijn Gallenkamp

bestemming van investeringen, de richting van technologische ontwikkelingen, andere institutionele veranderingen moeten worden afgestemd op de huidige maar vooral ook op toekomstige behoeften. Economische groei is dus nodig maar moet zodanig zijn, dat natuurlijke hulpbronnen niet uitgeput raken en het milieu niet onaanvaardbaar wordt belast.

Dit is zelfs een dwingende voorwaarde voor het overleven van de mensheid, zoals gezegd zijn ecologie en economie nauw met elkaar verweven. Zonder duurzame ecologische ontwikkeling zal draagvlak voor de economie verdwijnen. In ontwikkelingslanden groeien momenteel vooral de industrieën, die het milieu vervuilen en de natuur vernietigen. In korte termijn kan dit de armoede verscherpen maar op de lange termijn zeker aldus het Brundtland-rapport. Alleen duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden en de geïndustrialiseerde wereld bieden de lange termijn een oplossing.

VOORWAARDEN

Een belangrijk probleem is dat de geïndustrialiseerde wereld al een groot deel van het ecologische kapitaal van de aarde heeft verbruikt. Voor een duurzame ontwikkeling is het daarom noodzakelijk dat arme landen kunnen delen in de voordelen die groei mogelijk maken; zij zullen een deel van hun welvaart moeten inleveren ten gunste van de armen. Iedereen voor is een democratisering van de internationale politieke besluitvorming nodig. Het ecologische potentieel van onze aarde moet eerlijk verdeeld worden onder de bewoners. Ook is een lager energieverbruik essentieel voor duurzame ontwikkeling. Zo moet het energieverbruik volgens de commissie in de geïndustrialiseerde wereld teruggedrongen worden tot maximaal twee procent. De arme landen hebben een nog recht op een aanzienlijke groei van hun energieverbruik, gezien hun ecologische achterstand.

mische achterstand. Verder moet de bevolkingsgroei worden ingedamd. De wereldbevolking dreigt te omvangrijk te worden, gerekend naar de natuurlijke rijkdommen van de aarde. Een betere welvaartsverdeling kan hierbij een deel van de oplossing zijn.

POLITIEK

Duurzame ontwikkeling is een proces waarin pijnlijke keuzen onvermijdelijk zijn. Daarom moet het in laatste instantie kunnen steunen op politieke bereidheid. Degenen die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de natuurlijke hulpbronnen en het beschermen van het milieu zullen hun beleid moeten veranderen. De Brundtland-commissie stelt voor het internationale handelsverkeer eerlijker te maken. Economische groei en een goede omgang met het milieu worden in derde wereldlanden beperkt door lage grondstofprijzen, protectionisme, schuldenlasten en vermindering van ontwikkelingshulp. De Wereldbank en de Internationale Ontwikkelingsassociatie moeten hierin een belangrijke rol gaan spelen. Tot slot doet de commissie een groot aantal aanbevelingen voor institutionele en juridische veranderingen. Deze kunnen rond zes uitgangspunten gegroepeerd worden.

- De economische actoren moeten direct verantwoordelijk worden gesteld voor de gevolgen van hun handelen.
- De regeringen van ontwikkelingslanden en geïndustrialiseerde landen moeten de macht van de milieubeschermden instanties vergroten.
- De risico's van onherstelbare mondiale milieugevaren moeten zo snel mogelijk worden ingeschat.
- De kans op slagen van keuzen voor duurzame ontwikkeling is sterk afhankelijk van een brede steun. Het publiek moet daarom goed geïnformeerd worden.
- De manco's in het huidige nationale en internationale milieurecht moeten zo snel mogelijk worden opgeheven.
- Milieu-investeringen vormen een noodzakelijke 'belegging' in onze toekomst. Multilaterale financiële instellingen moeten daarom een belangrijke rol spelen in de totstandkoming van duurzame ontwikkeling.

Het Brundtland-rapport stelt dat de komende tien jaar beslissend zijn. Wil de mensheid voort blijven bestaan en de armoede verminderen, dan is een mentaliteitsverandering en snelle actie van groot belang.

KEESJAN DEELSTRA

student sociale geografie en mede-organisator van het congres.

DE VERMEENDE NOODZAAK VAN ECONOMISCHE GROEI

DR. R. HUETING

In de omschrijving van het economisch kenobject komen de termen **geld, markt en produktie niet voor. De economische theorie houdt zich bezig met de problemen rond keuzen uit schaarse goederen die menselijke behoeften kunnen bevredigen. Voor een economische benadering kan het milieu het best worden omschreven als de fysieke omgeving van de mens, waarvan hij geheel afhankelijk is. Onze omgeving kan worden beschreven als een verzameling gebruiksmogelijkheden, of milieufuncties. Wanneer het gebruik van een functie door een menselijke activiteit ten koste gaat, of in de toekomst dreigt te gaan, van het gebruik van een andere (of dezelfde) functie door een andere activiteit, heeft het milieu een economisch facet. Het milieu schiet dan immers tekort ten opzichte van de gewenste activiteiten, er is sprake van schaarste en van een keuzeprobleem. In het optreden van deze zogenoemde concurrentie van functies komt de eendigheid van ons milieu tot uitdrukking.**

De belasting van het milieu is gelijk aan het produkt van het aantal mensen en de aard en omvang van de activiteiten per mens. Een duurzame economische ontwikkeling vergt aanpassing van dit produkt aan de opvangcapaciteit van het milieu. Dit leidt onvermijdelijk tot een rem op de groei van de produktie zoals gemeten in het nationale inkomen.

De groei van het nationale inkomen wordt veroorzaakt door twee factoren: toename van de arbeidsproductiviteit (produktie per werkende) en toename van het arbeidsvolume. Bij de meting van de toename van de arbeidsproductiviteit wordt de uitputting van het eindige milieu

(water, bodem, lucht, grondstoffen, plante- en diersoorten) niet als kosten in rekening gebracht. Volgens de huidige conventies wordt uitsluitend de som van de toegevoegde waarden van winning, produktie en distributie geboekt als bijdrage aan het nationaal inkomen. Zou de uitputting wel in rekening worden gebracht, dan zou bijvoorbeeld een autokilometer niet, zoals thans, veel meer bijdragen tot de omvang van het nationaal inkomen dan een kilometer verreden op een fiets, en het nationaal inkomen of de groei daarvan zou afnemen. De bevolkingsgroei komt met een zekere vertraging in het arbeidsvolume tot uitdrukking. Een daling van de bevolkingsomvang, nodig voor een vermindering van de druk op het milieu, leidt derhalve na enige tijd tot een vermindering van het nationaal inkomen of de groei daarvan.

Hieruit kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

Ten eerste is de stelling dat de produktie in het Noorden moet groeien terwille van de ontwikkelingslanden niet juist, omdat deze groei gepaard gaat met intering op de eindige opvangcapaciteit van het milieu en op de eindige grondstoffen en energievoorraden, ten koste van de ontwikkelingslanden.

Op de tweede plaats moet voor het bereiken van een duurzame economische ontwikkeling de prioriteit in de economische politiek worden verlegd van produktiegroei naar milieubehoud en moet de bevolkingsgroei worden omgebogen in een daling. Ten derde zijn juist de ontwikkelingslanden erg afhankelijk van hun grondstoffen. Deze worden in snel tempo uitgeput, deels ten bate van de rijke landen, deels door bevolkingsdruk. Verlies van vruchtbare bodem door erosie als gevolg van goedkope en niet-duurzame exploitatie en kap van bossen is daarvan een bekend voorbeeld.

Ten slotte is de ook in het Brundtland-rapport geponeerde stelling dat de produktie moet groeien om ruimte te scheppen voor de financiering van het milieubehoud onjuist en levensgevaarlijk voor het milieu.

Dr. R. Hueting is hoofd van de afdeling Milieustatistiek van het CBS in Den Haag.

Windmolens: Wellicht één van de weinige duurzame investeringen. Bron: Ministerie van VROM